

Balio Sruogos laiškas Matui Grigoniui, 1915, iš Petrogrado - į Panevėžį

Gerbiamasai! / Kadangi Tamistos laiško tonas toks ypatingas - neišmanau, kokiuo jau atsakyti.

Gerbiamasai!

Kadangi Tamistos laiško tonas toks ypatingas - neišmanau, kokiuo jau atsakyti.

Pabandysiu jin užmiršti.

Skaičiau, skaičiau eiles. Koks išpūdis[?] Šit koks.

Nesenai Balmontas [1] pasakė šiokią tiesą: dailininkas dar nėra poetas. Художник рассказывает - рисует, а поэт только восклицает. [2] Pas tamistą visose eilėse be galo didelė vidujinė klaida: Tamista aprašinėji jutimą, tamista aprašinėji grožę, tamista aprašinėji gėlių dvelkimą, žvaigždžių švitrėjimą, bet tasai aprašinėjimas tik ir lieka aprašymu, nepereina in veikimą, in veikimąsi. Dainos lieka ne dainomis, o tik monologais. Aš suprantu lyriką vien tik kaip „действие“. [3] Juk aš, kaip skaitytojas[,] privalau reikalauti nuo kiekvieno poeto lyriko, kad jų eilės užburt mane savo magiška gale, kad aš jas ne insivaizdinčiau, o vien tik jų veikimą pajusčiau, kad aš nesivaizdinčiau jokių paveikslų, tik sielų skaidrų virpėjimą ugdyčiau.

Kitaip turiu pilną teisę nublokšt poetui jo dainas ir tart: [„]Kas man darbo! Kas man darbo aplink Tavo sielvartus ir skausmą - tokių ir nuosavių turiu![“]

Užburt galima ne aprašinėjimu, tik veikimu.

Tamista kaip tai pas mane bebūdamas prasitarei: [„]Užėjo man tokia mintis in galvą[,] aš ir parašiau.[“] Abejoju[,] ar tokiuo būdu galima rašyti eiles. Pirmučiausia eilėse (lyrikoj) turi būt ne mintis - nes tai bus lyrika vien tik nabašninkams, turi būt jausmas, turi būt vien tik širdies gelmės ir образное проникновение. [4] Mintis ir širdies gelmės - visai kas kita. Aš stačiai nesuprantu (ar stačiau pasakius nenoriu suprast)[,] kurie sako, kad tujų eilių tokia mintis, o tujų tokia... Ir tos eilės nabašninkų, ir sakytojas nabašninkas ten - o kas man darbo[,] kas link nabašninkų, kad aš noriu gyventi, kad saulę ir žaliumą myliu!

Kai aš rašau eiles - aš nežinau, ką aš parašysiu, pas mane jokios minties, jokio vaizdo nėra, tik juntų viduje kažkokį pragarišką skausmą-ilgėjimos ir juntų, kad tąją valandą aš turiu rašyti, kad nerašęs gyvent negaliu.

Žinau gerai, kad aš ne autoritetas ir tuo labiau pavyzdys, bet tą patį sako ir Baltrušaitis, [5] ir Balmontas, ir Briusovas[,] [6] ir V. Ivanovas. [7] Juos[,] rodos[,] užtenka paminėti. Labai ir labai negerai, kad Tamista stengies būt [„]džon-politikonu[“] eilėse[,] tankiai „гражданские мотивы“ [8] palieti. Nenoriu tikrint, kad tai absoliučiai lyrikoj negalima, tik pabrėžiu, kad tai be galo sunkus dalykas ir dėlei sunkumo beveik negalimas. Juk[,] pavyzdžiui[,] Briusovas (prieš jį[,] rodos[,] mudu abu turėtų be grieko galvas nulenkėti), tiek jau tverybos keliu perėjęs[,] rašė apie miestą на гражданский лад [9] ir tai koks didžiausias kompromisas...

O mums - pradedantiems - tai daryt - stačiai nesąmonė.

Skaičiau Tamstos eiles Čiurlionienei. [10] Ji su manimi visame sutiko. Tamstos eilės ištiesai nė vienos „неприемлемой“[.] [11] Yra atskiri sakiniai[,] išsireiškimai labai geri, bet atskiri tik. Pav.[,] „Naktis rami kaip po karštos maldos širdis“, „Širdy svajonėlis tuojau pražydės“ ir t[.] t. Bet tamsta šaltas be galo, tiesą tamstai sakau, tamsta nabašninkas. No 57. „Šventas Dieve, šventas Galingasis, šventas Amžinasis[,] pasigailėki mūsų!“ Juk koks pragariškas skausmas gimdė šiuos žodžius, kaip jie išsiveržė iš krūtinės! O tamista juos išblankinai.

Kaip meilus ir kaip baisus

Šventas Dievo vardas!

Prieš jį lenkiasi dangus,

Prieš jį lūžta kardas!

Aš nejaučiu ne tik[,] kad meilus ir baisus, bet kad ir šventas. Tamsta man nepasakok, bet duok pajusti, nes kitaip aš sakau: kas man darbo ir Tamsta man nieko in tai neatsakysi. Turi būt tik „действие“ ir „действо“. No 161. „Mergužėlė klausos (niaukiasi dangus)“... Gerai, labai gerai, gražu! „Kožno balso sauso, tenkina visus“... Pfu, черт знает, что такое! [12] O toliau „Mergužėlę dorą (vėsulas[,] dangus) nusviedė in orą“... – Ей Богу скандал в Благородном Семействе! [13]

Nedovanotina tamistai rašytų tokiuos dalykus[,] kaip „Baimė in mane neveikia“ – reiškia[,] negerbti savęs. Arba „Pavasaris seminarijoje“. Pfu.

Pas tamistą yra kibirkštėlė (tapat ir Čiurlionienė sakė). Bet jei Tamista nori rašyti eiles, turi visai užmiršti, kad pasaulyj yra Maironis [14], Jakštas [15], Vaitkus [16] (ypač pirmu du), turi klausyti tik širdies balso, turi atmesti visokius „džon-politikonus“, turi nustot ieškot pas Briusovą ir kitus naujų formų. Daina su forma – dalykas neskiriamas[:] gimsta nauja daina[,] gims ir nauja forma. O forma turi būt laisva, laisva ir laisva! Velniop visus dogmatikus, kalvius ir formalistus – mes jauni, mumyse ugnis, mumyse ugnis, mumyse inkvėpimas! Ar dar ieškot formos, kad ji jau mumyse gyvena (čia mes su Čiurlioniene išsiskyrėm, ji stovi už formą, bet ji prieš save meluoja)[.]

Valio inkvėpimas ir ugnis!

Atsiprašau „за резкость тона“ [17][,] bet aš ramiai kalbėt nemoku ir formalizmo kęst negaliu, o tamista irgi negi moteriškė.

Viso gero[,] Spaudžiu ranką[.]

B[.] Sruoga

KOMENTARAI

- [1] Konstantinas Balmontas (1867–1942), rusų poetas simbolistas, eseistas, vertėjas.
- [2] Художник – рассказывает – рисует, а поэт только восклицает. *rus* = Dailininkas pasakoja – piešia, o poetas tikrai šaukia.
- [3] „Действо“ *rus* = veikimas.
- [4] Образное проникновение *rus* = vaizdingas jausmingumas.
- [5] Jurgis Baltrušaitis (1873–1944), poetas simbolistas, diplomatas. 1900–1920 m. dalyvavo rusų literatūriniam gyvenimui, Maskvos Lietuvių draugijos ir Nukentėjusiems nuo karo šelpti komiteto veikloje.
- [6] Valerijus Briusovas (1873–1924), rusų poetas simbolistas, literatūros kritikas, vertėjas.
- [7] Вячеславас Ivanovas (1866–1949), rusų poetas simbolistas, literatūros kritikas, filosofas.
- [8] „Гражданские мотивы“ *rus* = pilietiniai motyvai.
- [9] На гражданский лад *rus* = pilietiniu būdu.
- [10] Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė (1886–1958), rašytoja, pedagogė; tuo metu su dukrele Danute gyveno Voroneže, mokytojavo, dar dirbo vietinėje redakcijoje, rašė.
- [11] „Не приемлемы“ *rus* = nepriimtinos, neleistinos.
- [12] Черт знает, что такое! *rus* = velnias žinas kas.
- [13] Ей Богу, скандал в Благородном Семействе! *rus* = Dievaži, skandalas kilmingoje šeimoje!

- [14] Jonas Mačiulis-Maironis (1862-1932), tuo metu Kauno kunigų seminarijos dėstytojas, rektorius, Peterburgo dvasinės akademijos profesorius, iškiliausias XIX a. pab. ir XX a. pr. poetas romantikas.
- [15] Aleksandras Dambrauskas (Adomas Jakštas) (1860-1938), poetas, kritikas, publicistas. Poezijoje dominuoja religinės ir patriotinės temos.
- [16] Mykolas Vaitkus (1883-1973), poetas, prozininkas, dramaturgas, memuaristas. Pagrindinės poezijos temos - religija ir gamta, Kūrėjo ir žmogaus santykis, Didysis Grožio idealas.
- [17] „За резкость тона“ *rus* =aštrus tonas.